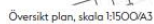

Dnr 2013-01629 tillhörande granskningshandling juni 2023

SKA, social konsekvensanalys

Detaljplan för del av Hjorthagen 1:3,
Kolkajen inom Norra Djurgårdsstaden

Swecos rapport till Exploateringskontoret,
Stockholms stad, april 2023

Sweco Sverige AB
Uppdrag
Uppdragsnummer
Kund
Upprättad av

556767-9849
SKA Kolkajen inför granskning
30001089-401
Stockholms stad
Shimeng Tovatt och Emelie Anneroth

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
2	Sammanfattning av SKB från 2016.....	5
3	Förändringar i planen som påverkar sociala värden.....	8
4	Mål 1 och 2: "Att maxa upplevelsen av vattnet!" och "Mötesplats, målpunkt och välkomnande entré"	9
5	Mål 3: "Urban hembygd".....	16
6	Mål 4: "På de gåendes villkor"	18
7	Mål 5: "En grön stadsmiljö som hushållar med resurser"	21
8	Sammanfattning.....	22
Bilaga 1. Underlag		27

1 Inledning

Hösten 2022 fick Sweco i uppdrag av Exploateringskontoret på Stockholms stad att uppdatera den SKB (social konsekvensbeskrivning) som genomfördes 2016 och som tillhör samrådsskedet för detaljplan Kolkajen i Norra Djurgårdsstaden. Syftet med detta uppdrag har varit att uppdatera den tidigare genomförda SKB:n med nya och aktuella målgruppsperspektiv, i relation till nya utformningar och prioriteringar, inför granskningsskede av detaljplan Kolkajen.

1.1 Metod och underlag

I uppdragets genomförande har Sweco fokuserat på att komplettera tidigare genomförda dialogmöten och fokusgruppsintervjuer med nya kunskapsunderlag. Följande aktiviteter och underlag ligger till grund för rapporten¹:

- Workshop med tjänstepersoner från Stockholms stad (16 januari 2023, Norra Djurgårdsstaden)
- Dialoger² med fyra förskolor i Norra Djurgårdsstaden (mars 2023)
- Boendeenkät kopplad till Grönytefaktor Norra Djurgårdsstaden (sammanställd februari 2021)
- Den tidigare genomförda SKB:n från 2016
- Platsbesök i Norra Djurgårdsstaden (28 november 2022)
- Möten med personer som jobbar med landskap på Stockholms stad (24 november 2022, 24 mars 2023)

1.2 Disposition

Rapporten inleder med att redogöra för uppdragets bakgrund, omfattning, metod och underlag. I kapitel 2 sammanfattas de huvudsakliga slutsatserna från SKB:n från 2016. Därefter sammanfattas i grova drag de förändringar i planen som påverkar sociala värden. I kapitel 4–7 redovisas rapportens empiriska underlag indelat efter de fem projektspecifika mål som finns för Kolkajen-Ropsten:

1. Maxa upplevelsen av vattnet!
2. Mötesplats, målpunkt och välkomnande entré
3. Urban hembygd
4. På de gåendes villkor
5. En grön stadsmiljö som hushållar med resurser

Dessa projektspecifika mål används som utgångspunkt för att diskutera om det nya programförslaget har potential till måluppfyllnad utifrån sociala värden.

Slutligen sammanfattas rapportens innehåll tillsammans med nya bedömningar av konsekvenser och måluppfyllnad, samt nya åtgärdsförslag.

¹ Mer information om deltagande förvaltningar och förskolor återfinns i Bilaga 1.

² Under uppdragets genomförande har Sweco även försökt få kontakt med Bobergsskolan och SPR Pensionärsrådet Östermalm.

2 Sammanfattning av SKB från 2016

Syftet med den SKB som genomfördes 2016 var att (1) undersöka huruvida staden uppfyller och arbetar med social hållbarhet; (2) belysa faktorer som bidrar till att uppnå de projektspecifika målen för sociala aspekter; samt (3) identifiera risker och möjligheter för att arbeta vidare med den sociala hållbarheten i området. SKB:n analyserade resultat från tidigare utredningar samt dialogprocesser gentemot fem sociala aspekter:

- Trygghet
- Rekreation och folkhälsa
- Identitet
- Mötesplatser och integration
- Tillgänglighet

2.1 Konsekvenser för trygghet

SKB:n bedömde att det i detaljplanen fanns potential till positiva konsekvenser för upplevd trygghet, men noterade samtidigt en viss oro bland tillfrågade invånare för vattenkvaliteten och markföroreningar i området, liksom riskerna med vattenrummet. Generellt sågs vattnet som ett attraktivt inslag, men det kunde samtidigt uppfattas som riskfyllt av den enskilde individen.

2.2 Konsekvenser för rekreation och folkhälsa

SKB:n bedömde att detaljplanen ger förbättrade förutsättningar för rekreation och folkhälsa. Exempelvis bedömdes vattenrummet tillföra mervärden, och stadsdelsparken och Nationalstadsparken bedömdes vara värdefulla tillgångar. Dock noterade SKB:n att tillgången till rekreationsytor för lek och spontana aktiviteter var relativt låg. Detaljplanen bedömdes även innehålla alltför få och små halvoffentliga ytor, och större kvartersparker saknades. Detta kompenseras genom en mångfald av vattenrum och stadsrum samt närheten till Nationalstadsparken.

2.3 Konsekvenser för identitet

SKB:n bedömde att planen skulle skapa en ny identitet för området, där industri möter boendemiljö, verksamheter och offentliga mötesplatser. Prioriteringen av gående och vattenkontakten bedömdes bidra till platsens hållbarhetsprofil. Åskådliggörandet av kajstrukturer och kulturhistoriska byggnader bedömdes ta tillvara på befintliga kulturmiljövärderna. SKB:n fastslog även att större lägenheter sannolikt skulle attrahera

barnfamiljer samt att nybyggnation ofta betingar höga boendekostnader, vilket skulle öka risken för en socioekonomiskt homogen brukargrupp.

2.4 Konsekvenser för mötesplatser och integration

SKB:n bedömde att planen hade potential att skapa nya mötesplatser. Planens stora styrkor bedömdes vara stora offentliga ytor, exempelvis torget, vattenrummet och stadsdelsparkerna, samt fokus på gator som vistelseytor. Mindre mötesplatser antyddes dock inte vara planlagda i lika stor utsträckning.

2.5 Konsekvenser för tillgänglighet

SKB:n bedömde att planen förväntades bidra till ökad tillgänglighet genom öppnande och exploatering av området. Planens fokus på oskyddade trafikanter bedömdes kunna främja en jämställd samhällsutveckling som gynnar exempelvis barn och äldre. En välfungerande gästad bedömdes kunna ge mervärden som integration och trygghet i och med möjliggörandet av fler möten. Tillgängligheten till gamla Hjorthagen via Hjorthagsberget lyftes som särskilt viktigt i dialogprocesserna och SKB:n fastslog att det fanns utmaningar kopplade till höjdskillnaderna.

2.6 Måluppfyllnad

Utöver ovanstående fem sociala aspekter utvärderade SKB:n om de fem projektspecifika målen för Kolkajen-Ropsten hade potential att uppnås. De fem målen är:

1. Maxa upplevelsen av vattnet!
2. Mötesplats, målpunkt och välkomnande entré
3. Urban hembygd
4. På de gåendes villkor
5. En grön stadsmiljö som hushållar med resurser

SKB:n bedömde att detaljplanen uppfyllde målen "Maxa upplevelsen av vattnet" samt "På gåendes villkor". Målen "Mötesplatser, målpunkter och välkomnande entré" och "Urban hembygd" krävde vidare arbete.³

Sammanfattningsvis bedömde SKB:n att planförslagets intentioner skulle innebära en stadsmiljö som bidrar till positiva konsekvenser för flera olika sociala aspekter med en överlag god måluppfyllelse. SKB:n föreslog ett flertal åtgärder som kan bidra till att förstärka positiva konsekvenser och minimera utpekade risker. Dessa kan grovt sammanfattas i tre punkter⁴:

- Detaljutformningen av bebyggelsen samt de olika rummen spelar en stor roll i hur konsekvenserna blir i planens genomförande. Aspekter så som trygghet och identitet är till stor del beroende av detaljutformningen. Också jämställdhetsperspektivet påverkas av den fysiska gestaltningen. Även samverkan mellan olika aktörer är viktigt för områdets utveckling. SKB:n presenterar ett flertal åtgärdsförslag kopplat till utformning och innehåll.

³ Målet "En grön stadsmiljö som hushållar med resurser" innefattades i de övriga fyra målen utifrån de aspekter som identifierats som betydelsefulla för SKB:n och behandlades därför inte med särskilt fokus i SKB:n.

⁴ Då åtgärdsförslagen är många i antal hänvisar Sweco till SKB:n för vidare läsning.

- För att området ska upplevas som attraktivt, tryggt och välkomnande krävs ett långsiktigt omhändertagande av både dess privata och offentliga rum under driftskedet. För att möjliggöra detta behöver olika aktörer bidra och samverka.
- Genom att dela information om detaljplanens utformning, innehåll samt dess planerings- och byggprocess kan människors farhågor kopplat till exempelvis områdets mark- och vattenföroreningar minskas. De dialoger som påbörjats i arbetet med Kolkajen-Ropsten bör fullföljas i den fortsatta planeringen, för att säkerställa en påverkansmöjlighet och förankring hos allmänheten.

8/27

4 Mål 1 och 2: "Maxa upplevelsen av vattnet!" och "Mötesplats, målpunkt och välkomnande entré"

I detta kapitel analyseras mål 1 och 2 tillsammans, då de är svåra att separera. Målet "Maxa upplevelsen av vattnet!" beskrivs på följande sätt:

I planområdet öppnas hela Hjorthagen upp mot Lilla Värtan. Förutsättningarna för att skapa en attraktiv miljö för boende och rekreation är mycket goda. Upplevelsen av vattnet bör vara mångsidig och intressant.⁵

Detta går hand i hand med målet "Mötesplats, målpunkt och välkomnande entré" som beskrivs så här:

Området skall vara en självklar målpunkt för boende i området, men också för en större allmänhet. Vattenfronten och Gasverket ger förutsättningar att skapa en miljö med sådana kvalitéer att den kan locka besökare även från andra delar av staden.⁶

Mötesplatserna och målpunkterna som skapas enligt planförslaget påverkas i stor utsträckning av dess vattennära läge. Det är aktiviteterna och kvaliteterna i de offentliga ytorna som möjliggör en mångsidig och intressant upplevelse av vattnet.

4.1 Förändringar i planen som berör målen

De huvudsakliga förändringarna i planen som berör målet är att flera av de offentliga platserna i området arbetats om och fått nya syften som till viss del kan locka andra och/eller fler målgrupper till området.

Under workshopen nämns särskilt följande förändringar angående målet "Maxa upplevelsen av vattnet!":

- Vattenbassängen/vattenarenan har blivit en marinpark med andra typer av upplevelser som potentiellt lockar en annan målgrupp.
- Norra strandpromenaden har blivit mer publik men fått mindre löpmeter kaj.
- Bryggorna och piren förstärker möjligheten till vattenkontakt och vattenaktivitet.
- Platsen blir mer av en "destination".
- Båtplatser flyttas.
- "Plug & play"-funktioner skapar större flexibilitet.

Angående målet "Mötesplats, målpunkt och välkomnande entré" nämns framför allt följande förändringar:

- Hela området blir en starkare målpunkt i sig, vilket tilltalar fler grupper.

⁵ Exploateringskontoret Stockholms stad (2021) PM - Underlag till strukturplanearkitekt gällande kommande arbete för DP Kolkajen.

⁶ Ibid.

- Mer välkomnande entré från Ropsten i söder. Trygga och välkomnande entréer från flera håll.
- Vattengastorget framstår som en tydligare målpunkt.
- Vid flytt av småbåtshamnen skapas nya målpunkter som blir positiva för många – mer upplevelsetätt längs kajerna.
- Marinparken blir en unik målpunkt som bidrar till en biologisk mångfald i staden.
- Tjerkajsparken har flyttats till ett vattennära läge, vilket gör det till en attraktiv målpunkt med bra solläge.
- Kanalen har försvunnit, och även den vindskyddade miljö och det mikroklimat som hade skapats där.

4.2 Norra och södra strandpromenaden

Småbåtshamnens flytt från den norra till den södra strandpromenaden öppnar upp den norra strandpromenaden för besökare att möta och interagera med vattnet i högre utsträckning. Utformningen har potential att möjliggöra för aktiviteter som lockar många olika målgrupper, och inte enbart båtägare. Under workshopen poängteras dock att den nya placeringen av småbåtshamnen behöver fungera för tillräckligt många båtplatser – den har nämligen inte enbart flyttats, utan även minskat i omfattning. En workshopdeltagare lyfter följande:

Den nya utformningen med båtplatser fungerar sannolikt inte. Det måste ses över i sin helhet. Exempelvis är förvaring viktigt om båtklubben ska kunna involvera ungdomsverksamhet.

I det nya planförslaget karaktäriseras strandpromenaderna av promenadstråk, pir, badstegar samt "plug & play"-enheter med möjlighet till nya och olika funktioner, snarare än småbåtshamn primärt. Under kajen beskrivs att ett eventuellt rev kan finnas, exempelvis i form av undervattenkolonilotter.

Den norra strandpromenaden utformas med två nivåer: en övre, grön strandpromenad med livfulla uteserveringar samt en lägre bryggpromenad med trädäck och platser för sitt- och solbad. Denna kajsträcka har med sin försänkta kajlinje och bryggdäck en tydlig vattenkontakt.

Badet i Kolkajens norra yttersta del blir en lugn plats med koppling till Husarviken och utblickar över Värtan.

Figur 3. Vy från arbetsmodell över Norra strandpromenaden, Karavans programhandling, 2023

4.2.1 Vatten som en risk

Av de förskolor som intervjuats i Norra Djurgårdsstaden förklarar majoriteten att kajen, badet och piren inte är platser de skulle använda på grund av den höga säkerhetsrisken för små barn.

De berättar att även om Norra Djurgårdsstaden i stor utsträckning möjliggör för vistelse nära vatten så har de svårt att ta del av det värdet. En anledning är att strandpromenaderna som finns idag är öppna mot vattnet utan staket eller andra skyddsåtgärder. Så som utformningen ser ut idag kommer strandpromenaden och bryggorna att vara öppna mot vattnet, vilket är positivt och värdefullt för många grupper. De som missgynnas av den typen av utformning är exempelvis personer som inte är simkunniga (t.ex. små barn) samt personer med kognitiv eller fysisk funktionsnedsättning. Vattennära offentliga platser kan därmed både vara en styrka och en risk, beroende på målgrupp.

Flera av förskolepedagogerna som intervjuas lyfter dock att det inte är ett problem att strandpromenaderna och bryggorna inte har små barn som primär målgrupp. Däremot bör dessa platser utformas med säkerhet och trygghet i åtanke för att göra de tillgängliga även för grupper som inte utgör platsens huvudsakliga målgrupp. En pedagog lyfter att även om det inte finns staket längs bryggan så är det positivt om det finns något som "fångar upp" barnen om de skulle ramla från bryggan, exempelvis en lägre plattform.

För att barn på ett säkert sätt ska kunna interagera med vattnet föreslår flera pedagoger att vatten integreras i mindre mängd på olika platser, exempelvis genom små dammar eller pooler med vattenhjul eller vattenkvarnar. Det öppnar upp för lärande och lek i en vattennära miljö även för yngre barn.

Workshopdeltagarna lyfter även att de publika platserna vid vattenstråken kan överbefolkas, vilket riskerar att skapa en stökig miljö för de boende i området.

4.3 Vattengastorget och Marinparken

Vattengastorget och Marinparken ämnar bli Kolkajens mest centrala mötesplats. Vattengastorget utformas runt det bevarade och upprustade Vattengasverket för möjligheten att integrera platsens kulturhistoriska betydelse och identitet.

Figur 4. Flygvy från arbetsmodell över Vattengastorget och Marinparken, Karavans programhandling, 2023

Marinparken ämnar bli en vattenpark med öppna vattenytor och gröna värden. Enligt programhandlingen tros torget och Marinparken erbjuda något för alla åldrar, men det är framför allt vuxna som kommer att nyttja service, restauranger och konsthall i området. För Marinparkens gröna delar är ambitionen att locka barn, familjer, fisk och vattenlevande djur.

Vattengastorget och Marinparken framhålls av såväl de intervjuade förskolepedagogerna som workshopdeltagarna som positiva inslag i planförslaget. Deltagarna i workshopen lyfter att till skillnad från det tidigare planförslaget av en vattenbassäng/vattenarena så har Marinparken färre sluttande ytor, vilket gör platsen mer tillgänglig för exempelvis personer med funktionsnedsättning och äldre. Marinparken kan också gynna boende i större utsträckning då den inte är en destination för ungdomar på samma sätt som vattenarenan i det gamla planförslaget var tänkt att vara. Det skulle kunna innebära att området upplevs som lugnare. Dock menar workshopdeltagarna samtidigt att Marinparkens utformning och flytten av badet till kajen riskerar att leda till sämre badmöjligheter för små barn, äldre och personer med funktionsnedsättning.

4.3.1 Vattnet som pedagogiskt inslag för barn

Vattnet är inte enbart en risk för barn, utan även en stor möjlighet till lärande. Samtliga förskolor lyfter Marinparken som en möjlighet att inkludera vatten och det marina livet i sin pedagogik. Många uttrycker att det finns en stor potential med Marinparken och att den kan bli en viktig destination för förskolorna i området. En pedagog berättar:

Vi blir ju nyfikna på Marinparken. Om det är byggt för att förmedla pedagogik, vattenprojekt, osv, som är tydligt förklarat med tavlor eller QR-kod, typ "håll utkik efter det här", då kan det absolut bli en jätterolig plats för oss också.

Även deltagare från workshopen lyfter Marinparkens möjligheter att folkbilda kring det marina livet. Den kan bli en destination inte bara för förskoleklasser utan även för äldre

elever, studenter och forskare. För att det ska kunna möjliggöras är dock driftperspektivet viktigt.

För att det ska bli säkert för barn att använda Marinparken ur ett pedagogiskt perspektiv behöver det finnas ett säkerhetstänk i utformningen av övergångar och bryggor. Ett exempel på en säkerhetsåtgärd som lyfts av förskolepedagogerna är att utforma vissa delar av Marinparken med ett lägre vattendjup.

En annan konkret åtgärd som pedagogerna lyfter som viktigt för att maximera barnens upplevelse av vattnet är att utforma ur ett barns perspektiv. I praktiken kan det exempelvis handla om titthål och andra marknära upplevelser. Ett exempel från programhandlingen är den gång- och cykelbro, Silverbron, som planeras framför Marinparken. Enligt förslaget är den utformad med solida sidoväggar om 1,30 meter, vilket gör att barn som är kortare än 1,30 meter inte kan se vattnet när de går över bron. För en mer attraktiv och barnvänlig plats föreslås att titthål öppnas upp i brons sidoväggar.

Figur 5. Vy över Silverbron från arbetsmodell, Karavans programhandling, 2023

4.4 Tjärstrandsparken

Tjärstrandsparken ligger framför Värmeverket och är en plats som fortfarande kan formas. Workshopdeltagarna är positiva till Tjärstrandsparkens solläge och placering längs vattnet. Parkens innehåll och utformning kommer bli avgörande för vilken grupp som kommer att gynnas mest av platsen. Eftersom vattenbassängen/vattenarenan ersatts med en målpunkt (Vattengastorget och Marinparken) som är primärt ämnad för andra grupper än ungdomar så har Tjärstrandsparken potential att erbjuda ungdomar en ny plats för umgänge och häng.

4.5 Triangelparken

Triangelparken är en liten lekpark för mindre barn. Runt parken kommer det att vara märkbar trafik då de flesta fordon som kör in söderifrån passerar lekparken. Besöksstrycket bedöms även bli högt och placeringen gör den till en målpunkt och mötesplats för såväl de två förskolorna i området som för boende. Lekplatsen ämnar komplettera de andra offentliga ytorna längs kajerna och parkområdena genom att erbjuda en lugnare mötesplats. Lekplatsen ämnar inkludera aktiviteter som gung-, klätter-, rutsch- och snurrlek, sandlåda, lekhus, trägradängar samt delvis väderskyddad pergola med picknickbord för förskoleklasser och utblickar mot vattnet.

För att Triangelparken ska bli en mötesplats och målpunkt för förskolor och boende i området behöver den anpassas till omkringliggande trafiksituation. Det finns andra parker i Norra Djurgårdsstan som idag ligger i ett liknande läge, exempelvis Båthusparkens lekplats. Den förskola som ligger precis intill Båthusparken använder den dagligen som en förlängning av sin egen gård, som är för liten för flera barngrupper att vistas i samtidigt. Förskolans användning av parken påverkas av trafiksituationen runt omkring. En utmaning – och en förutsättning för deras användning av parken – är att den är helt inhägnad, utan glapp eller öppningar. Intervjupersonen berättar:

Lekparken har inte alltid varit inhägnad på rätt sätt, så barn kan gå ut på vägen. Har man gått genom en grind förväntar man sig att man ska behöva gå ut genom en grind för att komma därifrån.

Givet denna förskolas erfarenhet av att använda en lekplats med liknande trafiksituation är det vitalt att Triangelparken hägnas in ordentligt för att förskolorna i området ska kunna använda den. Flera förskolor vittnar om hur inhägnade lekplatser ger både pedagoger och barn större frihet. Barnen slipper "kontrolleras" i lika hög utsträckning och det krävs färre regler, vilket underlättar för barnens lek och utveckling. Parkleken Hjortgläntan nämns av flera intervjuade som utmanande i det här hänseendet. Det är svårt för förskolor att använda platsen då det finns många möjligheter för barnen att "rymma iväg" utan att pedagogerna kan överblicka området ordentligt.

4.6 Mötesplatser och målpunkter för barn

Lekplatser är viktiga målpunkter och mötesplatser för förskolor. Förskoledialogerna visar att förskolorna i Norra Djurgårdsstan använder lekplatser och andra offentliga ytor i mycket stor utsträckning. Många av förskolorna har egna gårdar som är för små, vilket gör de beroende av den offentliga miljön för utomhusaktiviteter. Förskolorna använder även Nationalstadsparken på andra sidan Husarviken flitigt, särskilt barngrupper med äldre barn. Att ha egen gård upplever dock flera pedagoger som positivt då det skapar en trygghet och ett lugn hos både pedagoger och barn.

Förskoledialogerna visar att utformning av lekparkar och andra offentliga grönytor behöver anpassas efter förskoleverksamhet och barn i olika åldrar. Klätterställningar är exempelvis en potentiell risk för de minsta barnen. Det är en stor skillnad mellan 2-åring och 5-åring i motorisk utveckling. Motoriska inslag på lekplatser är uppskattade, men behöver vara åldersanpassade. Pedagogerna nämner även i intervjuer att lekplatser som är tematiska uppskattas i stor utsträckning av barn i alla åldrar. En tematisk lekplats fungerar även väl i orienterbarhetssynpunkt för barn då de ofta utmärker sig estetiskt genom inslag som är synliga, intressanta eller färgglada. Många pedagoger nämner Ekorparken som ett bra exempel på en tematisk lekplats.

För att en lekplats ska kunna bli en attraktiv målpunkt och mötesplats för förskolor lyfter pedagogerna följande förutsättningar:

- Hela området behöver vara väl inhägnat.
- Gungor ska vara inhägnade inom lekplatsen, annars utgör de lätt en säkerhetsrisk.
- Utformningen ska vara pedagogisk och säker, inte bara estetisk.
- Dela gärna av lekplatsen i olika tematiska delar som är anpassade för olika åldersgrupper.

- Det är viktigt att behålla växtligheten och lummighet. Det behövs även skuggiga ytor för t.ex. samlingar och sandlådor, samt plats för kojor och gömställen – dessa ska dock vara säkert utformade.
- Lekparker får gärna uppmuntra till självständig lek där vuxna inte behöver hjälpa till så mycket.
- Offentliga toaletter är bra men kan vara en risk beroende på utformning (toaletter med automatiska skjutdörrar kan vara en plats där barn gömmer sig eller råkar stänga in sig).

Pedagogerna nämner även att dessa inslag ofta saknas på lekplatser i Norra Djurgårdsstaden idag:

- Utmanade inslag som stimulerar de äldre barngrupperna
- Tematiska parker
- Skuggiga områden (t.ex. för samlingsplatser och sandlådor)

4.7 Övriga kommentarer kopplat till målen

Workshopdeltagarna lyfter även att det i utformningen av offentliga platser är viktigt att välja och använda material som håller över tid. Det skapar en fräschare och mer hållbar stad.

5 Mål 3: "Urban hembygd"

Målet "Urban hembygd" beskrivs på följande sätt:

Bostäder kommer att utgöra huvuddelen av området och förutsättningarna för en mycket attraktiv boendemiljö är uppenbara. Staden vill se att området utvecklas till en identitetsstark stadsdel där både offentliga och privata rum ger förutsättningar för ett rikt vardagsliv.⁷

Under workshopen lyfter flera deltagare att målformuleringen är vag och att den gör det svårt att konkretisera dess innehåll och syfte. Deltagarna på workshopen menar att målet är formulerat utifrån att området ska bli en spjutspetsstadsdel, men att målet saknar anknytning till naturen. Betoningen på "urban" gör att naturen kan ses som undervärderad i sammanhanget. Kulturmiljön utgör dock en stark identitetsbyggande faktor i området som möjliggör skapandet av både en känsla av hembygd och närhet till naturen. Deltagarna är överens om att målet handlar om att skapa en identitetsstark stadsdel, där boendekvaliteterna omfattar mer än utblickarna mot vattnet. Det innebär miljöer med mänsklig skala, där både offentliga och privata rum ger förutsättningar för ett rikt vardagsliv.

5.1 Förändringar i planen som berör målet

Några centrala förändringar i planen som berör målet är följande:

- Kolkajen är fortsatt en identitetsstark stadsdel eftersom Vattengastorget blir en starkare målpunkt.
- Ferdinand Bobergs arkitektoniska arv lever kvar.
- Vattenarenan var den identitetsskapande faktorn i den förra planen. Den har ersatts av Marinparken som har ännu större potential att bli identitetsskapande för området.
- Även Vattengastorget, badet, "plug & play"-funktionerna och kallbadhuset har potential att bli identitetsskapande.
- Orienteringen i området har förbättrats.
- Vistelsegator ger kvaliteter som kan bidra till en urban hembygd, exempelvis genom "kvarterstester" för boende.
- Den nya strukturen är tätare med en högre bebyggelse utan förgårdsmark på samma sätt. Det kan påverka målet negativt.

5.2 Platsens historia

Planen ger utrymme att synliggöra platsens hamnindustriella historia. Vattengastorget med det bevarade Vattengasverket ger en inblick i det förflutna. Både Vattengasverket och Tjårfabriken gör att man kan läsa av produktionslinjens riktning, vilket är viktiga kulturvärden. Kolkajen var en förutsättning för Gasverkets lokalisering och funktion då kolet kom vattenvägen.

Sammanfattningsvis utgör Kolkajens läge vid vattnet, kajmiljöerna, storskaligheten och de robusta materialen en stor del i bevarandet av platsens identitet och dess hamnindustriella känsla. Att sammanfoga detta med skapandet av en hembygdsmiljö i mänsklig skala är dock inte alltid helt förenligt, enligt workshopdeltagarna.

⁷ Exploateringskontoret Stockholms stad (2021) PM - Underlag till strukturplanearkitekt gällande kommande arbete för DP Kolkajen.

5.3 Den mänskliga skalan

Att bygga i en mänsklig skala är viktigt för möjligheten att tydligare bidra till målet. Workshopdeltagarna lyfter följande:

- Skala ner om möjligt och bryt ner till mindre och mer småskaliga platser, exempelvis kiosker och sittplatser insprängda i stadsmiljön.
- Ta vara på möjligheten till småskalighet på gårdar och allmän platsmark, t.ex. genom utformning av små parker.
- Se över vilka verktyg som finns för att förstå hur upplevelsen av skala blir i den byggda miljön.
- Mot norr behöver bebyggelsen anpassas till mötet med Nationalstadsparken – 4–5 våningar vore en lämplig skala.

Även förskoledialogerna tyder på att småskalighet är viktigt ur ett barnperspektiv. De storskaliga hamnindustriella inslagen kan därför behöva vägas upp med inslag i stadsmiljön i en mindre och mer mänsklig skala. Ur ett barnperspektiv efterfrågas nämligen andra inslag i den offentliga miljön som inte är fullskaliga parker, lekplatser eller torg. För barn är det spännande att titta, upptäcka och utforska även mindre ytor insprängda i stadsmiljön. Att det finns småparker, "minikonstverk" och andra spännande och överraskande inslag för barnen uppfattas som positivt. Det går även att med små medel skapa mötesplatser och samlingsplatser för barn, exempelvis genom anpassade sittytor för mellanmålspauser på oväntade platser. Det finns alltså ett mervärde i små ytor och grönområden insprängda i stadsmiljön, både mellan husen och på gångstråk.

Det skulle göra att vi kan stanna och titta och leka på många olika platser – det är spännande för barnen.

Barn kan även involveras i sin närmiljö, vilket kan bidra till känslan av "hembygd" för fler. Exempel som nämns i förskoledialogerna inkluderar följande:

- Pedagogiska inslag om platsens historiska prägel ökar barnens förståelse för sin närmiljö, exempelvis genom QR-koder med fördjupad, men anpassad, information som kan läsas av föräldrar eller förskolepedagoger, eller modeller i miniatyr av området som barn kan leka med och/eller titta på.
- Att få ta hand om odlingslådor som placeras i de mindre parkerna ökar barns kunskap om naturen och växtriket. Det möjliggör för pedagogerna att prata med barnen om en hållbar livsstil och omhändertagande av naturen och dess resurser.
- Platser för utställningar eller montrar möjliggör för barnen att göra avtryck i stadsmiljön på olika sätt. Detta kan med fördel börja etableras redan under byggtiden, exempelvis genom att låta barn utsmycka och måla väggar eller plank runt byggplatsen.

6 Mål 4: "På de gåendes villkor"

Målet "På de gåendes villkor" beskrivs på följande sätt:

Gående och cyklister ska ges högst prioritet i området. Staden vill utveckla en stadsdel på de gåendes villkor, vilket ska avspeglar sig både i de offentliga rummen och på kvartersmark.⁸

6.1 Förändringar i planen som berör målet

Några centrala förändringar i planen som berör målet är följande:

- Bredare gator, vilket förväntas ge mer allmän plats.
- Norra och Södra strandpromenaden ger en närmare upplevelse av vattnet.
- Vistelsegator sätter gående i centrum och utnyttjar området för gående i första hand, men kan skapa en ambivalent och svårförståelig miljö för vissa grupper.
- Under workshopen med tjänstepersoner fanns en relativ samstämmig bild av att förändringarna i planen påverkar detta mål positivt. Förutsättningarna för gående är fortsatt goda.

6.2 Vistelsegator

Av dialogerna med förskolorna framgår att vistelsegator kan vara bra för boende och familjer, men mindre användbara för förskolor. En sådan trafikmiljö är för blandad och "ambivalent" ur säkerhetssynpunkt, och även enstaka bilar kan utgöra ett riskmoment. En pedagog förklarar:

Vi måste ha säkerhet i fokus i verksamheten. Vi skulle aldrig sudda ut gränser mellan vad som är säkert eller inte med barnen.

6.3 Shared space – blandade trafikmiljöer

I sammanhanget är det värt att nämna "shared space", alltså yta som fordon, cyklister och övriga oskyddade trafikanter delar utan tydligt anvisade områden för olika trafikantgrupper. Denna typ av trafikmiljö blir allt vanligare och Trafikverket har tidigare uttryckt oro kring att dessa miljöer utgör säkerhetsrisker för personer med funktionsnedsättning då dessa miljöer innehåller färre traditionella ledtrådar. En central egenskap hos shared space-miljöer är att de bidrar till sänkta hastigheter, vilket innebär att personer med intellektuella funktionsnedsättningar eller autismspektrumtillstånd (AST) får mer tid att samverka med övriga trafikanter, vilket bidrar till en känsla av säkerhet och trygghet. Studien inkluderade dock inte personer med nedsatt synförmåga.⁹ Enligt Synskadades riksförbund riskerar nämligen gångfartsgator, där många trafikantgrupper samsas, att försämra tryggheten och möjligheten för personer med nedsatt synförmåga att röra sig självständigt. Även tystgående fordon, exempelvis elbilar, kan utgöra ett problem för personer med nedsatt synförmåga om dessa inte har andra varningssignaler.¹⁰ Detta är ett bra exempel på att

⁸ Exploateringskontoret Stockholms stad (2021) PM - Underlag till strukturplanearkitekt gällande kommande arbete för DP Kolkajen.

⁹ Haugen, K. & Gil Solá, A. (2022). Normkritiska perspektiv: Tillämpningar inom samtida svensk samhällsplanering. RISE Rapport 2022:7. Falkmer, T., Falkmer, M., & Girdler, S. (2016). Shared space och kognitiva funktionsnedsättningar. Trafikverket.

¹⁰ Synskadades riksförbund (2015). Åsikter om kollektivt resande, trafikmiljö och färdtjänst. En rapport om hur personer med synnedsättning och om hur trygghet och tillgänglighet kan förbättras.

personer med funktionsnedsättningar inte är en homogen grupp och att behoven kan vara vitt skilda, och till och med stå i konflikt med varandra.

Det kan även finnas andra målkonflikter, exempelvis den mellan målet att å ena sidan skapa ett pulserande urbant område som är attraktivt för människor att besöka, och att å andra sidan generera ett område där barn och personer med funktionsnedsättning kan röra sig fritt. Mycket folk och intryck kan göra det svårare för barn, äldre, personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och utmattningssyndrom att vistas och orientera sig utomhus.¹¹

6.4 Under byggtiden – trafiksäkerhet, trygghet och vistelsevärden

Frågan om vad som händer med trafiksituationen och vistelsevärden under byggtiden lyfts såväl under workshopen med tjänstepersoner som i dialogerna med förskolorna.

Byggperioden medför en hel del trafik, vilket riskerar att skapa en rörig trafikmiljö för exempelvis små barn, förskolor, personer med funktionsnedsättning och äldre. Flera förskolor noterar att det ur hållbarhetssynpunkt är bra att prioritera cyklister och cykelvägar i området, men att det är viktigt att inte glömma gångtrafikanter, i synnerhet oskyddade sådana. Under workshopen lyfts personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som en grupp som lätt osynliggörs i planering.

Framkomlighet och tillgänglighet under byggperioden är viktig. Förskolorna framhäver vikten av tydlig trafikseparering, samt tydlighet i skyltning och styrningen av olika trafikslag. Flera förskolor nämner snabba cyklister som ett riskmoment när barnen är ute och går. Äldre, personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och personer med synnedsättning är andra grupper som sannolikt skulle gynnas av liknande åtgärder. Lugna trafikmiljöer och sänkta hastigheter kan exempelvis ge personer med intellektuella funktionsnedsättningar eller autismspektrumtillstånd (AST) mer tid att samverka med övriga trafikanter.

Andra frågor kopplade till trafiksäkerhet handlar om att i ett tidigt skede planera för smidig drift och snöröjning, samt att se över materialval i markbeläggningar för att minimera risken för halka.

Under workshopen lyfts även frågan om driftslogistik, där allt från lastbilstransporter och hemleveranser ingår. Driftslogistiken är en komplex fråga med många distributörer. Detta är dock en stadsövergripande utmaning som inte är specifik för Kolkajen. Under workshopen lyfts dock att Kolkajen skulle kunna utgöra en testyta och ett gott exempel för framtida lösningar i andra delar av staden.

Under byggtiden finns även en risk att miljöer blir mindre trygga, trevliga och funktionella än vanligt, i synnerhet för mindre barn. Flera förskolor nämner värdet av att involvera barnen under byggtiden för att minimera risker och stärka vistelsevärden under denna period. Det kan till exempel vara genom att bidra till utsmyckning och färgsättning av väggar och andra ytor runt en byggarbetsplats.

6.5 Färdmedel

Söder om Kolkajen i Hjorthagsberget är det planlagt för ett bergrumsgarage för cirka 1300 parkeringsplatser. Kolkajens samtliga parkeringsplatser är tänkta att lösas i bergrummet, undantaget parkeringsplatser för rörelsehindrade till respektive kvarter.

¹¹ de Fine Licht, K. & Molnar, S. (2021). Arbete för socialt hållbar mobilitet i stadsutvecklingssammanhang med processverktyget Prisma. I Levin, L. & Gil Solá, A. (red.) (2021). Socialt hållbar transportplanering – Inspirationshandbok med exempel från forskning och praktik. K2, s. 227–222.

Detta ger låga trafikflöden i områdes inre gatunät.¹² Att parkeringsplatserna planeras bli relativt osynliga i stadsmiljön – och att parkering och bostäder separeras mer tydligt - främjar förmodligen målet om att området ska planeras och byggas på gåendes villkor.

¹² Exploateringskontoret Stockholms stad (2021) PM - Underlag till strukturplanearkitekt gällande kommande arbete för DP Kolkajen.

7 Mål 5: "En grön stadsmiljö som hushållar med resurser"

Målet "En grön stadsmiljö som hushållar med resurser" beskrivs på följande sätt:

Marken i området skall användas optimalt för att ta vara på läget. Det innebär både en hög exploatering och ett klokt användande av de obebyggda ytorna.¹³

7.1 Förändringar i planen som berör målet

Några centrala förändringar i planen som berör målet är följande:

- Planen är mer storskalig än tidigare. Detta innebär mindre ytor för offentlig grönska, detta då grönskan i större utsträckning flyttats till innergårdarna.
- Färre kvarter med högre byggnader kan ge skuggigare gårdar. Högre hus kan därmed ge boende en annan relation till gröna ytor. Detta kan även skapa sämre förutsättningar för växter och träd att etablera sig.
- Samtidigt bidrar Marinparken till en mer tillgänglig grönblå stadsmiljö, samt större variation för motionärer och hundägare.
- Andelen gröna platser har inte ökat, men de biologiska värdena har fått något större fokus och potential att utvecklas.
- Planen har en mer resurssnål konstruktion och tätare markutnyttjande.

7.2 Att involvera de boende i en hållbar livsstil

Det finns flera sätt att involvera boende, särskilt barn, i frågan om en hållbar och grön stadsmiljö som hushållar med resurser. Pedagogiska inslag i stadsmiljön kan vara ett sätt att sprida kunskap om en hållbar livsstil. Flera av de intervjuade förskolorna nämner vikten av att kunna interagera med naturen i stadsmiljön genom exempelvis tilldelade odlingslådor eller pedagogiska inslag som lättillgängliga informationsskyltar och QR-koder (se kapitel 5). Även olika naturpedagogiska inslag och möjligheter att ta hand om sitt närområde är mycket uppskattat av förskolorna, exempelvis genom att delta i utsmyckning av offentliga miljöer (även tillfälliga sådana, t.ex. under byggtiden). Pedagogiska inslag kan också vara ett sätt att lära sig om Östersjön, det marina livet, markföröreningar och platsens historia (se kapitel 5).

Förskolorna nämner planteringar och växtlighet som både en möjlighet och en potentiell risk. Det är viktigt att exempelvis undvika giftiga eller farliga planteringar. Det som planteras i stadsmiljön får gärna vara sådant som kan upptäckas och ätas, exempelvis fruktträd och bärbuskar.

¹³ Exploateringskontoret Stockholms stad (2021) PM - Underlag till strukturplanearkitekt gällande kommande arbete för DP Kolkajen.

8 Sammanfattning

8.1 Nya bedömningar av konsekvenser och måluppfyllnad

I följande tabell görs uppdaterade bedömningar av konsekvenserna av de fem sociala aspekter som lyftes i den tidigare SKB:n från 2016.

Fem sociala faktorer	Konsekvenser
Trygghet	Det finns fortsatt potential till positiva konsekvenser för upplevd trygghet. Att planen utgår från de gåendes villkor kan bidra till detta. Viss oro för vattenrummets risker och tillgänglighet kvarstår, i synnerhet för små barn. Fokuset på besöksvärden och målpunkter kan skapa en rik och levande stadsmiljö. Ur ett boendeperspektiv kan det dock även finnas farhågor kring denna typ av miljö, som också kan upplevas som störande eller otrygg av vissa. Stora offentliga ytor kan också upplevas som öde om de inte är tillräckligt befolkade.
Rekreation och folkhälsa	Detaljplanen ger fortsatt goda förutsättningar för rekreation och folkhälsa, med en urban livsmiljö med naturen runt knuten. Vattenrummet, stadsdelsparken och Nationalstadsparken är värdefulla tillgångar i området. Rekreationsytor för lek och spontana aktiviteter kan anpassas senare i gestaltning och utformning för att i ännu högre utsträckning motsvara behoven hos såväl små som större barn.
Identitet	Planen ger fortsatt goda förutsättningar för att skapa en stark identitet för området, där industri och historia möter boendemiljö, verksamheter och offentliga mötesplatser. Prioriteringen av gående och vattenkontakten bidrar fortsatt till platsens hållbarhetsprofil, liksom framhäandet av den marina miljön. Åskådliggörandet av kajstrukturer och kulturhistoriska byggnader tillvaratar befintliga kulturmiljövärden. Nybyggnation betingar ofta höga boendekostnader, vilket ökar risken för en socioekonomiskt homogen brukargrupp, samtidigt som studentlägenheterna kan tänkas bidra till en mer blandad miljö.
Mötesplatser och integration	Planen har fortsatt potential att skapa nya mötesplatser. Stora offentliga ytor som Vattengastorget, Marinparken och kajpromenaderna bidrar, liksom fokus på vistelsegator (även om dessa framför allt riktar sig till boende snarare än allmänheten).
Tillgänglighet	Planen förväntas bidra till ökad tillgänglighet genom öppnande och exploatering av området. Planens

	fokus på oskyddade trafikanter bedöms kunna främja en jämställd samhällsutveckling som gynnar exempelvis barn och äldre, men det är viktigt att beakta trafiksäkerheten, både under byggperioden och i samband med blandade trafikmiljöer, vistelsegator, m.m. En välfungerande gästad bedöms kunna ge mervärden som integration och trygghet i och med möjliggörandet av fler möten.
--	---

Den tidigare SKB:n bedömde att detaljplanen uppfyllde målen "Maxa upplevelsen av vattnet!" samt "På gåendes villkor", medan målen "Mötesplatser, målpunkter och välkomnande entré" och "Urban hembygd" krävde vidare arbete. I följande tabell görs uppdaterade bedömningar av hur detaljplanen uppfyller de projektspecifika målen.

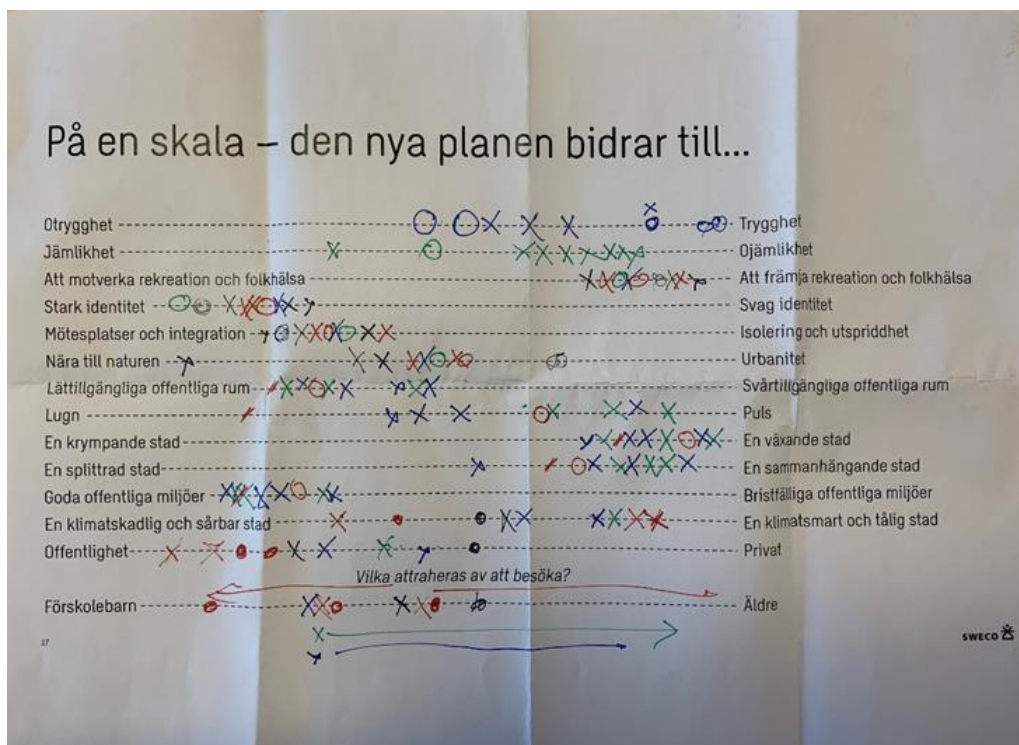
Projektspecifika mål för Kolkajen-Ropsten	Måloppfyllnad
Maxa upplevelsen av vattnet!	På det stora hela uppfyller planen detta mål. Flytten av småbåtshamnen gör den norra strandpromenaden mer publik. Det öppnar upp för fler människor att få kontakt med vattnet. Piren och bryggorna ökar möjligheten till vattenkontakt och vattenaktivitet för många olika grupper. Så som utformningen ser ut idag kommer strandpromenaden och bryggorna vara öppna mot vattnet, vilket är positivt och värdefullt för många grupper. De som missgynnas av den typen av utformning är dock barn, ej simkunniga personer och personer med vissa kognitiva eller fysiska funktionsnedsättningar. Marinparken är ett unikt inslag i bebyggelsen som ökar områdets biologiska mångfald och har potential att bli kunskapshöjande och folkbildande kring hållbarhet, resursutnyttjande och det marina livet. För att fler ska kunna nyttja områdets vattennära läge och blågröna kvaliteter krävs dock utformning och drift som säkerställer pedagogik och barnvänlighet.
Mötesplats, målpunkt och välkomnande entré	På det stora hela uppfyller planen detta mål. Kajerna skapar en upplevelsetät miljö med många olika typer av offentliga mötesplatser och aktiviteter. De offentliga platserna – med Vattengastorget, Marinparken och kajerna i fokus – har potential att göra området till en målpunkt både för boende i Norra Djurgårdsstaden och besökare från andra delar av staden. Den höga exploateringen av området innebär dock att de mindre mötesplatserna riskerar att utebli. För att ytterligare förstärka måloppfyllelsen bör fokus läggas på att även utforma mötesplatser i mindre skala.

Urban hembygd	<p>Planen uppnår målet delvis och kräver vidare arbete. Planen möjliggör bevarandet av identitetsstarka och kulturhistoriska värden då Vattengastorget blir en starkare målpunkt. I Vattengasverket lever Ferdinand Bobergs arkitektoniska arv kvar. Även flera nya målpunkter har potential att bli identitetsskapande för området, däribland Marinparken, badet och kallbadhuset. Den hamnindustriella prägel som området har kräver dock inslag av småskalighet för att kunna skapa en känsla av "hembygd".</p> <p>Betoningen på "urban" hembygd nedvärderar även naturens betydelse i områdets identitet. För att målet ska kunna uppnås helt bör därför en mer mänsklig skala införlivas och mötet med Nationalstadsparken och Marinparkens ekologiska värden stärkas. Detta kan exempelvis ske genom en lägre bebyggelse längs vattenstråken samt ett större fokus på små offentliga ytor insprängda i stadsmiljön och bebyggelsen.</p>
På de gåendes villkor	<p>På det stora hela uppfyller planen detta mål. Bredare gator, kajpromenaderna, vistelsegator och placeringen av parkeringsplatser förväntas bidra till att främja en stadsdel på de gåendes villkor. Samtidigt är det viktigt att beakta vissa aspekter som påverkar <i>vilka</i> gående som prioriteras. Vistelsegator är till exempel inte lämpliga miljöer för förskolor eller personer med synnedsättning. Samma gäller blandade trafikmiljöer. Det är även viktigt att beakta trafiksäkerheten och tryggheten i området, såväl under som efter byggperioden.</p>
En grön stadsmiljö som hushållar med resurser	<p>På det stora hela uppfyller planen detta mål. En del av målet handlar om hög exploatering, optimalt utnyttjande av marken och klok användning av obebyggda ytor. Planen har en mer resurssnål konstruktion och tätare markutnyttjande, vilket förväntas bidra till målen. Planen är dock mer storskalig än tidigare, vilket innebär mindre ytor för offentlig grönska. Högre byggnader ger även skuggigare gårdar och försämrar förutsättningarna för träd och annan växtlighet. Detta ställer högre krav på den offentliga grönska som faktiskt finns tillgänglig, vilket motsvaras av att de biologiska värdena har fått större fokus i och med exempelvis Marinparken som förväntas bidra till en tillgänglig grönblå miljö. Det är även viktigt att balansera natur och stad i området, detta då människor som flyttar till Kolkajen sannolikt gör det för en urban livsmiljö med närhet till natur, skog och vatten. Det "naturliga" och det "urbana" bör inte vara motpoler i Kolkajen, utan två element som kompletterar varandra.</p>

8.2 Diskussion utifrån översiktsplanens stadsbyggnadsmål

Under workshopen fördes även en gemensam diskussion om detaljplanens bidrag till översiktsplanens fyra stadsbyggnadsmål:

- En växande stad
- En sammanhängande stad
- God offentlig miljö
- En klimatsmart och tålig stad

Figur 6. Dokumentation från workshop 16 januari 2023

Det fanns en relativ samstämmig bild av att detaljplanen på det stora hela bidrar till dessa mål. Diskussionen kom till viss del att handla om jämlikhet och målet om en sammanhängande stad. Av workshopen framgick att Stockholms stad redan jobbar mycket med jämställdhet, men att det fortfarande saknas tydliga instrument för att jobba strukturerat med jämlikhet. Socioekonomi dyker upp som en viktig faktor i diskussionerna. Som redan nämnt i rapporten betingar nybyggnation ofta höga boendekostnader, vilket gör det sannolikt att de boende i Kolkajen och i övriga stadsdelen kommer att vara en socioekonomiskt homogen och sammanhängande grupp, men att resultatet blir mer ojämnt vid en jämförelse med andra stadsdelar i Stockholm. Däremot präglas detaljplanen av en tydlig vilja och önskan om att tillgängliggöra, inkludera, välkomna och attrahera olika målgrupper till Kolkajen.

8.3 Nya åtgärdsförslag

Nedan följer en sammanfattning av de viktigaste åtgärdsförslagen som uppdagats under workshop, dialoger och analys av planen.

Planering

- Planera för säkerhet och trygghet i samband med vattenkontakt.
- Planera för att integrera vatten i mindre mängd på fler platser, exempelvis genom små dammar eller pooler med vattenhjul eller vattenkvarnar. Det öppnar upp för lärande och lek i en vattennära miljö även för yngre barn.
- Skapa förutsättningar för aktiviteter i Tjärstrandsparken som gynnar ungdomar och unga vuxna.
- Anpassa bebyggelsen mot norr till mötet med Nationalstadsparken. 4–5 våningar vore en lämplig skala.
- Planera för mindre och mer småskaliga platser, till exempel kiosker och sittplatser insprängda i stadsmiljön.
- Skapa förutsättningar för mötesplatser och samlingsplatser för barn, exempelvis genom anpassade sittytor för mellanmålspauser på oväntade platser.
- Planera för trafikseparering, liksom tydlighet i skyltning och styrningen av olika trafikslag, såväl under som efter byggperioden.
- Planera för smidig drift och snöröjning i ett tidigt skede och se över materialval i markbeläggningar för att minimera risken för halka.

Gestaltning, drift och förvaltning

- Använd material som håller över tid och som är lätta att byta. Det skapar en fräschare och mer hållbar stad.
- Utforma ur ett barns perspektiv. Det kan exempelvis betyda titthål, planteringar, sittplatser, konstverk och andra marknära upplevelser, samt hänsyn till säkerhet och trygghet.
- För en mer attraktiv, intressant och barnvänlig plats föreslås att titthål öppnas upp i Silverbrons sidoväggar.
- Triangelparken behöver vara väl inhägnad för att kunna nyttjas av förskolor.
- Inkludera pedagogiska inslag för att tillgängliggöra naturen i stadsmiljön, exempelvis genom lättillgängliga informationsskyltar och QR-koder.
- Involvera gärna barn i att ta hand om sin närmiljö och stadsmiljö, både under och efter byggtiden. Det kan till exempel vara genom att bidra till utsmyckning och färgsättning av väggar och andra ytor runt en byggarbetsplats, eller att ta hand om odlingslådor.

Bilaga 1. Underlag

Deltagande förvaltningar på workshop 16 januari 2023

- Exploateringskontoret
- Stadsbyggnadskontoret
- Trafikkontoret
- Idrottsförvaltningen
- Östermalms stadsdelsförvaltning
- Karavan Landskap
- Nyréns Arkitektkontor

Dialoger med förskolor

- Engelska förskolan, Norra Djurgårdsstaden (13 mars 2023)
- Förskolan Ängsklockan (16 mars 2023)
- Norlandia Förskolor Ferdinand (20 mars 2023)
- Förskolan Rödeken-Villa Ekbacken (22 mars 2023)